

BARKAMOL SHAXS TARBIYASIDA OILANING TUTGAN**O'RNINI VA VAZIFALARI****Do'sboyeva Saida Xujamovna**

Navoiy viloyati Nurota tumani MMTB ga qarashli 53 - maktab psixologi

Annotatsiya: Shaxsning rivojlanishida oilaning roli beqiyos. Jismonan va ma'nan sog'lom farzandlar oilada tarbiyalanadi. Oilaning mustahkam va barqaror bo'lishi hayot ostonasida turgan yigit-qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashga bog'liq. Turmushda yuz beradigan quvonchlar, yutuqlar, kamchilik va nuqsonlar, ziddiyatlar oilada o'z aksini topadi. Shuning uchun oila va oilaviy tarbiya masalalari bugungi kunda davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan.

Kalit so'zlar: oila, oila tarbiyasi, yosh oilalarni ota-onalikka tayyorlash muammosi.

Ma'lumki, hayotimizning yarmidan ko'pini qamrab oladigan, chinakam, to'laqonli insoniy baxtni in'om etadigan yoki aksincha, har tomonlama ta'minlanganligimizga qaramasdan, bizning baxtimizni yarimta qiladigan ham oilaviy hayotdir. Insoniyat jamiyati taraqqiy etib borgan sari odamlarning o'zlari ham, ularning bir-birlari bilan bo'ladigan o'zaro munosabatlari ham, ayniqsa, shaxslararo munosabatlar orasida eng samimiy, eng yaqin bo'lgan oilaviy munosabatlar ham takomillashib, o'ziga xos tarzda murakkablashib boradi va bu o'z navbatida hozirgi yoshlarimizni oilaviy hayotga maxsus tayyorlash masalasi eng dolzarb masalalardan biri bo'lishligini taqozo qilmoqda. Shuning uchun ham so'nggi 15-20 yil davomida dunyoning barcha rivojlangan mamlakatlarida, jumladan, bizning respublikamizda mustaqillikka erishganimizning dastlabki yillaridanoq, oila masalalariga, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash masalalariga, oilalarda komil shaxsni

shakllantirish masalalariga alohida e'tibor berib kelinmoqda. Chunki oila jamiyatning kichik bir ko'rinishi bo'lib, u qancha inoq, ahil va mustahkam bo'lsa, jamiyat ham shunchalik qudratli bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "Ertangi kunimiz – hatimizning farovonligi, zamondan orqada qolmaslik, taraqqiy topgan davlatlardan va xalqlardan kam bo'lmaslik, bir so'z bilan aytganda, ertangi istiqbolimiz, barcha ezgu niyatlarimizning amalga oshirilishi, birinchi navbatda bizning o'rnimizga kelayotgan yosh avlodimizni har tomonlama yetuk insonlar qilib tarbiyalashga, voyaga yetkazishga chambarchas bolidir". Shu bois ham xalqimiz va davlatimiz, har qaysi insonning barcha harakatlari ezgu niyatlari markazida farzandlarimizni jismoniy va ma'naviy jihatdan sog'lom qilib o'stirish, ularning baxt-saodati, farovoni kelajagini ko'rish, boshqa xalqlar farzandlaridan hech ham kam bo'lmaydigan avlodni tarbiyalash orzusi turadi. Negaki, faqat har tomonlama yetuk avlodgina bugungi hayot oldimizga qo'yatgan o'ta murakkab, og'ir sinov va qiyinchiliklarni yengishi, ko'zlangan yuksak maqsadlarni egallash mumkin. Yoshlarga katta umid bilan qarayotgan xalqimiz, yoshlarga tayangan holda mustaqillik bergan imkoniyatlar tufayli yoshlar hal qiluvchi kuch bo'lib hayotga dadil qadam qo'ymoqda. O'zbekiston davlatining buyuk kelajagi hozirgi kunda, asosan, maktablarda, oliy va o'rta maxsus o'quv yurtlarida ta'lim-tarbiya olayotgan iste'dodli, ijodkor va tashabbuskor yoshlarga bog'liq. Chunki, bu yoshlar mamlakatimiz iqtisodiyoti, madaniyati va ishlab chiqarish sohalarida ijod qiladigan, kelajagimiz poydevorini yaratadigan yoshlardir. Xalqimiz hayotimizni ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy yangilash dasturini bajarishda yoshlarning imkoniyatlariga umid bilan qaramoqda. Negaki, "...biz komil inson tarbiyasini davlat siyosatining ustuvor sohasi deb e'lon qilganmiz. Komil inson deganda biz, avvalo, ongi yuksak, mustaqil fikrlay oladigan, xulq-atvori bilan o'zgalarga ibrat bo'ladigan bilimli, ma'rifatli kishilarni tushunamiz. Ongli, bilimli odam boshqalarga foydasi tegadi, birovdan aldanib qolmaydi. Shu bilan birga, boshqalarga ortiqcha yuk ham

bo'lmaydi. U har bir narsani aql va mantiq, adolat tarozisiga solib ko'radi. O'z fikri – o'yi, xulosasini mantiq asosida qurgan kishi yetuk odam bo'ladi". Mamlakatimizda oila, onalik va bolalikni muxofaza qilish. xotin-kizlarning ijtimoiy xdyotdagi urni masalalariga aloxida e'tibor berish davlat siyosatining pirovardi vazifalariga aylangandir. Farzand tarbiyasi murakkab jarayon xisoblanib, uning ildizi oila, maxalla, jamiyatga borib takaladi. Tarbiya ota-onaning nafak;at shaxsiy ishi, balki ijtimoiy burchidir. Ta'lim-tarbiya jarayoni orkali kelajak vorisining mamlakat uchun fidoyi bulishi, sadokatli fukaro bulishi, yurt tinchligini kuzlashi, mustakillikni sakdab kol ishi kabi ezgu niyatlar yotadi. Shunday ekan, farzandlar kelajagiga xotin-kizlarning ona, maslaxatchi sifatidagi vazifalari, ta'sir darajalari, yo'l-yo'riklarini bilib olishlari dolzarb masaladir. Vatanga, ota-onaga sodiqdik va fidoiylik o'z-o'zidan paydo bo'lmaydi. Bular zaminida ta'lim-tarbiya yotadi. Jamiyat tarakkiyotiga farzandlar kamoli orkaligina erishiladi. Demak, barkamol farzandlarni tarbiyalash har bir davrning dolzarb vazifalaridan biri bulib kelgan va bu masala dolzarbligicha qolaveradi. Sog'lom farzand soglom muxitli oilada voyaga yetadi. Ammo soglom farzand deganda nafaqat jismoniy, balki ruxiy jihatdan ham salomat bulishi ko'zda tutiladi. Zero, ham jismonan, ham ruhan sog'lom insongina chinakamiga sog'lom bo'lishi mumkin. Yurt kelajagi farzandni jismonan va ruhan sog'lom bo'lib voyaga yetishishida shubxasiz, ona-ayol, xotin-kiz shaxsining ta'sirini e'tirof etish o'rinlidir.

Mamlakatimizda intellektual salohiyatni rivojlantirishning manbalari, xususan, oila – iste'dodli yoshlarni voyaga yetkazish va tarbiyalashning muhim o'chog'i sanaladi. Chunki, yosh avlod o'z hayoti yo'lida oilani kamolot beshigi, deb hisoblanadi. Yosh avlod kamolotida oilaning o'rni va ta'siri beqiyosligini, insonning eng sof va pokiza tuyg'ulari, ilk hayotiy tushuncha va tasavvurlari birinchi galda oila bag'rida shakllanadi. Bolaning xarakterini, tabiati va dunyoqarashini belgilaydigan ma'naviy mezon va qarashlar – yaxshilik va ezgulika, olijanoblik va mehr-oqibat, or-nomus va andisha kabi muqaddas tushunchalarning poydevori oia sharoitida qaror topishi tabiiydir. Shuning uchun ham

aynan oila muhitida paydo bo'ladigan ota-onaga hurmat, ularning oldidagi umrbod qarzdorlik burchini chuqur anglash har qaysi insonga xos bo'lgan odamiylik fazilatlari va oilaviy munosabatlarning negizini, oilaning ma'naviy olamini tashkil etadi. Aqli raso har qaysi inson yaxshi anglaydiki, bu yorug' dunyoda hayot bor ekan, oila bor. Oila bor ekan, farzand deb atalmish bebaho ne'mat bor. Farzand bor ekan, odamzot hamisha ezgu orzu va intilishlar bilan yashaydi. Oila har bir jamiyatning asl negizi bo'lib, yoshlarimizda insonparvarlik, mehnatsevarlik, axloqiylik, vatanparvarlik va yuksak tuyg'ular, avvalo oila muhitida singadi. Bu jarayon bobolar o'giti, ota ibrati, ona mehri orqali amalga oshadi. Oila inson hayotiga to'kislik bag'ishlaydi. Oila – davlat ahamiyatiga molik bo'lgan ishdir. Oilalar orasida o'zaro totuvlik va hamjihatlikni ta'minlashga, barcha millatlarning o'z qadriyatlari va milliy urf-odatlarini to'laqonli ado etishlariga har tomonlama imkoniyatlar yaratilgan. Mustahkam oila – davlat tayanchi. Oilalarimizning mustahkam, ahil, totuv bo'lishi yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashga bog'liq. Chunki, balog'at ostonasida turgan yigit yoki qizning oila qurishga tayyorligi bu kelajakda jamiyatning kichik bo'g'ini bo'lgan oilalarning mustahkam bo'lishiga olib keladi. Poydevori mo'rt, zaif oilalarning esa mustahkam bo'lmasligi hech kimga sir emas. Oila “ayol” so'zi bilan o'zakdosh bo'lib, farzandlarni tarbiyalash, kishilarning ma'naviy va jismoniy kamoloti, ularni jipslashtirish, jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotini ta'minlash kabi vazifalarni bajaradi. Shuning uchun oilada avvalo ayolga bo'lgan e'tibor muhim ahamiyat kasb etadi. Ko'plab buyuk insonlar oilada onalarimiz qo'lida unib-o'sib tarbiya topgan. Oila moddiy va ma'naviy jihatdan mustahkam bo'lsa, tinch-totuv bo'lsa, unda tarbiyalanib voyaga yetayotgan yosh avlod ham, mustaqil fikrli sog'lom va komil inson bo'lib yetishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Акрамова Ф. “Оилада маънавий мухитни соғломлаштиришда хотин-қизларнинг ўрни”. - Т.: ООО “NORI” МЧЖ, - 2019.-36 б.

2. Акрамова Феруза, Билолова Замира. “Оилада келишмовчиликларни бартараф этпиш психологияси”. Илмий-услубий кулланма. Т. 2019.
3. Акрамова Ф. “Ажрашишни олдини олиш методикалари” - Т.: “Tafakkur-bo'stoni”, 2019.
4. Asqarov A. O'zbek xalqining etnogenezi va etnik tarixi. O'quv qo'llanma. –Т.: “Universitet”, 2007.